

SAPPHO
NEDİR GENE
DELİ GÖNLÜNÜ
ÇELEN

Çeviri: CEVAT ÇAPAN

SAPPHO
NEDİR GENE
DELİ GÖNLÜNÜ
ÇELEN

Can Klasik

Nedir Gene Deli Gönünü Çelen, Sappho

Çeviri: Cevat Çapan

© 2008, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2008

5. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Celâl Üster

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü

Küçükçekmece-İstanbul

Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-4691-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

SAPPHO
NEDİR GENE
DELİ GÖNLÜNÜ
ÇELEN

Çeviri
Cevat Çapan

CEVAT ÇAPAN, 1933'te Kocaeli, Darıca'da doğdu. Robert Kolej'i ve Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra, 1960'tan başlayarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde uzun yıllar ęretim yesi olarak görev yaptı. Daha sonra Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi), Boęaziçi, Anadolu ve Marmara niversitelerinde dersler verdi. 1996'dan bu yana Yeditepe niversitesi'nde ęretim yesi. *Dn Güvercin Dn* adlı Şiir kitabıyla 1986 Necatigil Şiir dl'nü aldı. Ardından *Doęal Tarih*, *Sevda Yaratan* ve *Ne Güzel Yolculuktan Aklımdan çıkılmaz* adlı Şiir kitapları yayımlandı. 1960'lardan bu yana dünyanın önde gelen Őairlerini dilimize kazandırdı, dünya Şiiri antolojileri yayımladı.

İçindekiler

Sappho'nun bin kulaklı geceye anlattıkları / Cevat Çapan ...	13
1 Söyleyin herkese	17
2 Biz tadını çıkaracağız	18
3 Durup yatağımın başında	19
4 Sordum kendime	20
5 Dedim ki	21
6 Doğru	22
7 Öğle üzeri	23
8 Aldım elime lirimi	24
9 Sadece	25
10 O ikindi	26
11 Türkülerini duyuyorduk	27
12 Ne yapsam boş	28
13 Dedikodu yapıyor herkes	29
14 Sessizlik içindeydi gökler	30
15 Eros'u gördüğümde	31
16 Sen akşamın çobanısın	32
17 Uyu, yavrum	33
18 Şapşal da olsa	34
19 Yarın	35

20 Şu yazıtlı yükledik	36
21 Kıbrıslı, düşümde	37
22 İlk yazın alacakaranlığında	38
23 Ve gidip geliyor	39
24 Ürkerek görkeminden	40
25 Gelin siz de	41
26 Akşam yıldızı	42
27 Ey ince, tatlı gelin	43
28 Onun adına	44
29 Ey Hymen! Düğün Tanrısı!	45
30 Sağlığına içiyoruz	46
31 Gelin Türküsü I	47
32 Gelin Türküsü II	48
33 Kapı kilitlendi üzerlerine, ah!	49
34 Kızlığa Ağıt	50
35 Gecelerin Ecesi	51
36 Neden ağlıyorum?	52
37 Neresi biliyorsunuz: öyleyse	53
38 Aphrodite'ye Yakarış	54
39 Bir yiğitten daha üstün o erkek	55
40 Evet, Atthis, inan	56
41 Sardes'li bir askerin karısına	57
42 Bir satır olsun almadım ondan	58
43 Sen değil miydin, Atthis	59
44 Hiç uyarmadan	61
45 Geleceksen	62
46 Sağ ol, sevdiğim	63
47 Öyle mutluyum ki	64
48 Şimdi anlıyorum neden	65

49 Ne güzel giyinmişti	66
50 Atthis, seni	67
51 Göneniyordum seninle	68
52 Bütün olanlardan sonra	69
53 Dayanılmaz	70
54 Seni yitirmek korkusuyla	71
55 Belli artık	72
56 Gece demeden, gündüz demeden	73
57 Bak, diyeceksin	74
58 De bana	75
59 Sappho, yeter! dedim	76
60 Belki de unutursun sen	77
61 İşliyor içime acı	78
62 Bülbül	79
63 Kıbrıslı	80
64 Bu gece	81
65 Peitho	82
66 Ey altın taçlı Aphrodite	83
67 Bu yaşımda	84
68 O zamanlar başkaydı	85
69 Bir o yana bir bu yana	86
70 Tatlı dostlarım benim	87
71 Yalvarırım	88
72 Elbet seviyorum seni	89
73 Anladık	90
74 Duydum ki Andromeda	91
75 Eh!	92
76 Bir öfke kasırgası	93
77 Ne garip!	94

78 Bir yıldız gibi	95
79 İnan, Gorgo	96
80 Kıbrıslı, beni seviyorsan	97
81 Gorgo'ya selam	98
82 Zengin de olsan	99
83 Niye giyeyim diye sorma, Kleis	100
84 Yalınayak dolaşma	101
85 Su sızmazmış aralarından	102
86 Yaşadıkça anlıyoruz	103
87 Şu kadarını biliyoruz	104
88 Ne dersen de	105
89 Savaşçı tanrı	106
90 Sürgünde olanlara gelince	107
91 Balıkçı Pelago'nun anısına	108
92 Hatırlıyor musun	109
93 Bana iyi davran, Gongyla	110
94 Bir zaman	111
95 Yorulduklarında	112
96 Tanrılar korusun seni	113
97 Kaç kez	114
98 Esin Perilerine	115
99 Söylemem gerekir mi, Kleis	116
100 Yakındığım yok	117
Şiirlerde sözü geçen özel adlar	119

Sappho'nun bin kulaklı geceye anlattıkları

Şiir türlerinin geçirdiği evrime bakacak olursak, lirik şiirin epik şiirden sonra MÖ VII. yüzyılda Lesbos Adası'nda ortaya çıktığını görürüz. Bireyin duygularını ve düşüncelerini dile getiren bir tür olan lirik şiir lir eşliğinde söylendiği için bu adla anılagelmiştir.

Bu türün ilk önemli şairleri arasında ise Sappho'nun özel bir yeri vardır. Çağdaşları arasında Alkaios ve Arkhilokhos gibi okurlarına kolayca ulaşabilmiş bir şair olduğu bilinir. Bizim Midilli dediğimiz Lesbos'un Mitilini şehrinde doğmuş. MÖ 610-580 yılları arasında yaşadığı sanılan Sappho'nun hayatı hakkında kesin bilgilere sahip değiliz. Ancak Sappho'yla ilgili çeşitli söylentilere bakılırsa, bu ufak tefek esmer kadın Andros Adası'ndan Kerkolas adlı zengin bir tüccarla evlenmiş. Kleis adlı bir kızı olmuş. Önemli bir aileden geldiği ve siyasal etkinliği olan bu ailenin Mirsilos ve Pittakos adlı tiranlar zamanında Pirha ve Siracusa'ya sürgüne gönderildiği biliniyor. Daha inanılır söylentilere göre de Sappho, Lesbos'ta bir kız okulunun yöneticiliğini yapmış ve bu okulda aşk tanrıçası Aphrodite inancının ilkelerini ve kurallarını evlenme çağına gelen kızlara öğretmiş.

Şiirlerinde hep kişisel temaları işleyen Sappho'nun öğrencilerinden esinlendiği, onlar için düğün türküleri yazdığı gibi, kendisini unutanlara sitem eden şiirler yazdığı da biliniyor. Bu arada kendisi gibi şiir yazan ya da kız öğrenci gruplarına önderlik eden rakiplerine karşı yergi şiirleri de yazmıştır. Genç kızlar için yazdığı şiirlerde sevecenlikten cinsel tutkuya

kadar değişik duyguları dile getiren Sappho özellikle bu ikinci tür temalar yüzünden Hıristiyanlığın yayıldığı dönemlerde ah-laka aykırı bir şair sayılmış ve şiirleri yasaklanmıştır. Oysa ya-şadığı dönemde ve daha sonraki dördüncü ve üçüncü yüzyıl-larda eski Yunan kültürünün yaygın olduğu yerlerde ona bü-yük hayranlık duyanlar Sappho'yu "onuncu esin perisi" olarak adlandırmışlardır.

MÖ III. ve II. yüzyıllarda İskenderiyeli bilginler onun bi-linen bütün şiirlerini dokuz lirik bir de ağıt kitabında bir araya getirmişler. Ama zaman içinde, özellikle de Hıristiyan kilisesi-nin bu şiirlerdeki erotik öğeleri onaylamaması yüzünden, Sappho'nun şiirleri korunamamış, ancak başka yazarların onun şiir-lerinden yaptıkları alıntı parçaları kalmıştır. 1898'den sonra bulunan papirüs yazmalarındaki şiirlerle elimizdeki şiirlerin sayısı daha da arttı. Ne var ki Sappho'nun 28 dizelik "Aphro-dite'ye Yakarış" şiiri dışında eksiksiz hiçbir şiiri günümüze ulaşmış değil. Buna karşın kalan eksik dizeler bile onun yaratıcı gücü konusunda klasik filologlara yeterince kaynaklık et-miş. Catullus gibi büyük şairler onu örnek alarak unutulmaz şiirler yazmışlar.

Sappho'yla ilgili söylentilerden biri de onun Phaon adlı bir denizciye âşık olduğu ve ondan yüz bulamadığı için kendi-ni Leukadia kayalıklarından denize attığı hikâyesidir. Ancak ne bu konu ne de Sappho ve Phaon'la ilgili Atina'da "orta komed-ya" döneminde yazılan oyunlarda anlatılanlar doğrulanmıştır.

Denebilir ki, klasik Yunan şiirinin epik türdeki en önemli temsilcisi nasıl Homeros idiye, lirik şiir türünün de en büyük temsilcisi Sappho'ydu. Onun yazdığı aşk şiirleri tarihin en say-gın eleştirmenlerince ancak Catullus'un şiirleri ve Dante'nin *Yeni Hayatı*'yla aynı düzeyde sayıldı. Onun bireysel duyarlığın ilk sözcüsü olması dışında şiire biçimsel yenilikler getirdiği de unutulmamalı. "Sappho dördlüğü" adı verilen onun bu kendine özgü şiir biçimi 11 heceli 3 dize ile 5 heceli 1 dizeden oluşur. Daha sonra Latin şairi Catullus da bu kalıbı kullanmıştır.

Elinizdeki çeviriler çeşitli dillerdeki baskılar gözden ge-çirildikten sonra Mary Barnard adlı aynı zamanda klasik filolog olan bu şairin kitabından Türkçeye aktarıldı. Bu çalışma sıra-sında konunun unutulmaz uzmanlarından Azra Erhat'ın bilgi-sinden de yararlandı. Sappho'nun şiirlerini İtalyancaya çevi-

ren Salvatore Quasimodo kişisel yaşantıyı yalın bir dille anlatan bu şiirleri gizli duyguları açıklayan birer mektuba benzetmişti. Sanırım bu mektuplarda dile getirilen duygular onun adının neden hiç unutulmayacağıının en inandırıcı kanıtlarıdır.

CEVAT ÇAPAN

1

Söyleyin herkese

En güzel türküleri
çağıracağım bugün
dostlarım için

2

Biz tadını çıkaracağız

Beğenmeyen varsa
uğursuzluk
eksilmesin başından!

3

Durup yatağımın başında

Yaldızlı arıklarıyla
birden
uyandırdı beni tan

4

Sordum kendime

Sappho, dedim,
elinden ne vermek gelir
her şeyi olan
Aphrodite gibi birine?

5

Dedim ki

Ak bir keçinin
semiz but kemiğini
yakacağım
sunağında o güzelin

6

Doğru

Beni okşayanı
seviyorum.
Bence

Aşkın da payı var
Güneşin
parıltısında
ve erdeminde

7

Öğle üzeri

Yeryüzü yanarken
Yalım yalım
gökten boşanan ateşle

tiz bir türkü tutturur
ağustosböceği
kanatlarıyla

8

Aldım elime lirimi

Gel, dedim, benim
kutsal deniz kabuğum
konuşan bir çalgı ol

MÖ VII. yüzyılda yaşadığı sanılan Sappho, bireysel duyarlığın belki de ilk önemli şairidir. Ünlü İtalyan şair Salvatore Quasimodo, Sappho'dan söz ederken, "Kendisiyle ilgili her şeyi, hem iç titreşimlerini hem de bitip tükenmeyen aşk uğraşının kahramanlarını bize açıklamıştır," diyor. Quasimodo'ya göre, "bir ten ve ruh öyküsü"nü anlatır onun dizeleri: "Hiç uyarımadan // Kasırğa nasıl sökerse / meşeleri kökünden / öyle sarsıyor yüreğimi aşk."

Sappho'nun şiirleri zaman içinde, özellikle de tutucu çevrelerce erotik bulunduğu için korunamamış; ancak kimi parçalar kalmış geriye. XIX. yüzyıl sonunda bulunan papirüs yazmalarla birlikte Sappho şiirleri bugünkü sayısına ulaşmış. En azından 2.500 yıl öncesinin bu mücevher dizelerini Cevat Çapan'ın benzersiz çevirisiyle sunuyoruz.

#dünyaklasikleri #antikyunan #papirüs #bireyselduyarlık
#imges #lesbos

